

GIBRID TA'LIM FENOMENI VA UNING ZAMONAVIY PEDAGOGIK PARADIGMALAR TIZIMIDAGI O'RNI

Tolibjanova Iqboloy Toxirjon qizi
Namangan davlat pedagogika instituti
Tayanch doktorant
Tel 94 639 40 89

Annotatsiya: Mazkur maqolada gibril ta'lim fenomenining mohiyati, uning zamonaviy pedagogik paradigmalaridagi o'rni hamda raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, musiqa ta'limi misolida gibril yondashuvning samaradorligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: gibril ta'lim, raqamli transformatsiya, pedagogik paradigma, konstruktivizm, kompetensiya, musiqa ta'limi.

Kirish

So'nggi yillarda globallashuv jarayonlari jadal rivojlanib, jamiyatning barcha sohalariga, jumladan ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot texnologiyalarining keng tarqalishi, raqamli iqtisodiyotning shakllanishi hamda innovatsion g'oyalarning tezkor almashinuvi zamonaviy ta'limni tubdan o'zgartirish zaruratini yuzaga keltirdi. Bugungi kunda ta'lim tizimi nafaqat bilim berish, balki raqamli muhitda faoliyat yurita oladigan, kreativ fikrlovchi va moslashuvchan shaxsni shakllantirishga yo'naltirilmoqda. Shu jihatdan gibril ta'lim modeli dolzarb pedagogik yondashuvlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Asosiy qism

1. Ta'limning raqamli transformatsiyasi

Globallashuv jarayonlari hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimida sifat jihatdan yangi bosqichni yuzaga keltirdi. Mazkur jarayon oddiy modernizatsiyadan farqli ravishda, ta'limning mazmuni, metodologiyasi va tashkiliy tuzilmasining tubdan o'zgarishini ifodalovchi transformatsion xarakterga ega. Tadqiqotchilar ta'kidlashicha, raqamli transformatsiya o'qitish, o'rganish va baholash jarayonlarining tizimli ravishda qayta qurilishini talab etadi [1]. Raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi natijasida ta'lim jarayoni an'anaviy auditoriya bilan cheklanib qolmay, virtual muhitga ko'chmoqda. Onlayn platformalar, masofaviy ta'lim tizimlari va raqamli resurslar o'quvchilarga geografik joylashuvdan qat'i nazar bilim olish imkonini yaratmoqda. Bu esa ta'limning uzluksizligini ta'minlab, uni moslashuvchan va ochiq tizimga aylantiradi [2].

Zamonaviy ta'limda muhim tendensiyalardan biri — o'quv jarayonining individuallashtirilishi hisoblanadi. Sun'iy intellekt texnologiyalari va

ma'lumotlarga asoslangan tahlil tizimlari yordamida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi, qiziqishlari va kognitiv xususiyatlari aniqlanadi. Shu asosda individual o'quv trayektoriyalari shakllantirilib, har bir o'quvchi uchun mos ta'lim strategiyasi ishlab chiqiladi. Bu yondashuv o'quv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi [3]. Raqamli transformatsiya pedagogning funksional rolini ham o'zgartirmoqda. An'anaviy modelda o'qituvchi bilim manbai sifatida qaralgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvda u ta'lim jarayonining tashkilotchisi, fasilitatori va yo'naltiruvchisi sifatida namoyon bo'ladi. Bu esa o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni hal etish hamda tanqidiy yondashuvlarini rivojlantirishga xizmat qiladi [4].

Shuningdek, raqamli muhit ta'lim metodikasini ham sezilarli darajada boyitmoqda. Interaktiv platformalar, multimedia vositalari, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari murakkab bilimlarni vizual va amaliy shaklda o'zlashtirish imkonini beradi. Natijada o'quv jarayoni yanada qiziqarli va samarali tus oladi [5]. Baholash tizimi ham raqamli transformatsiya ta'sirida o'zgarib, an'anaviy yakuniy nazoratdan uzluksiz monitoring tizimiga o'tmoqda. Raqamli platformalar orqali o'quvchilarning faoliyati real vaqt rejimida tahlil qilinib, tezkor qayta aloqa (feedback) beriladi. Bu esa ta'lim jarayonining sifatini oshirish va kamchiliklarni o'z vaqtida bartaraf etish imkonini yaratadi [1].

Xulosa qilib aytganda, ta'limning raqamli transformatsiyasi texnologik yangilanish bilan cheklanmay, balki pedagogik yondashuvlarning yangilanishini ham taqozo etadi. Ushbu jarayon ta'limni o'quvchi markazli, moslashuvchan va innovatsion tizimga aylantirib, zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga mos kadrlar tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

2. Pedagogik paradigmalar evolyutsiyasi

Zamonaviy ta'lim tizimini tushunishda pedagogik paradigma muhim nazariy asos hisoblanadi.

- **An'anaviy paradigma** – o'qituvchi markazli, bilim uzatishga asoslangan model
- **Konstruktivistik paradigma** – o'quvchi faol ishtirokchi, bilimni mustaqil shakllantiradi
- **Kompetensiyaviy paradigma** – bilimni amaliyotda qo'llashga yo'naltirilgan
Zamonaviy yondashuvlarda o'quvchi markaziy o'ringa chiqib, o'qituvchi fasilitator rolini bajaradi. Natijada ta'lim jarayoni interaktiv, hamkorlikka asoslangan va kreativ fikrlashni rivojlantiruvchi muhitga aylanadi.

Tahlil va solishtirish

Zamonaviy ta'lim tizimida gibril ta'lim modeli an'anaviy va masofaviy ta'lim shakllarining integratsiyasi sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy ta'lim modeli o'qituvchi markazli bo'lib, unda bilim

uzatish jarayoni asosan bir yo‘nalishda amalga oshiriladi. Bu esa o‘quvchilarning faolligini cheklab, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirish imkoniyatlarini kamaytiradi. Masofaviy ta‘lim esa aksincha, o‘quvchiga mustaqil ishlash imkonini beradi, biroq unda amaliy mashg‘ulotlar va bevosita muloqot yetarli darajada samarali tashkil etilmasligi mumkin. Ayniqsa, musiqa ta‘limi kabi amaliy yo‘nalishlarda bu kamchilik yaqqol namoyon bo‘ladi.

Gibrid ta‘lim modeli esa ushbu ikki yondashuvning afzalliklarini birlashtiradi. U o‘quv jarayonini moslashuvchan tashkil etish, individual yondashuvni ta‘minlash va interaktivlikni oshirish imkonini beradi. Solishtirma tahlil natijalariga ko‘ra, gibrid ta‘lim modeli o‘quvchilarning bilimni o‘zlashtirish darajasi, darsga bo‘lgan qiziqishi hamda amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligi aniqlanmoqda.

Taklif etilayotgan model

Mazkur tadqiqot doirasida musiqa ta‘limi uchun **gibrid o‘qitishning integrativ modeli** taklif etiladi. Ushbu model uch asosiy komponentdan iborat:

1. An‘anaviy (oflayn) komponent

- amaliy mashg‘ulotlar (ijro, vokal, cholg‘u)
- jamoaviy faoliyat (ansambl, xor)
- o‘qituvchi bilan bevosita muloqot

2. Raqamli (onlayn) komponent

- video darslar va audio materiallar
- onlayn platformalar orqali nazariy bilimlar
- virtual simulyatsiyalar (AR/VR texnologiyalari asosida)

3. Analitik va monitoring komponenti

- o‘quvchi faoliyatini raqamli kuzatish
- individual rivojlanish dinamikasini tahlil qilish
- tezkor feedback va tavsiyalar berish

Mazkur modelning asosiy ustunligi — ta‘lim jarayonini individuallashtirish va moslashuvchan tashkil etish imkoniyatidir. Shu bilan birga, u nazariy bilimlar va amaliy ko‘nikmalar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ta‘minlaydi.

Xulosa

Zamonaviy ta‘lim tizimida yuz berayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari pedagogik yondashuvlarning yangilanishini taqozo etmoqda. Gibrid ta‘lim modeli ushbu o‘zgarishlarning samarali natijasi sifatida an‘anaviy va raqamli ta‘lim imkoniyatlarini uyg‘unlashtirgan innovatsion yondashuvdir.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, gibrid ta‘lim modeli o‘quvchilarning bilimlarni chuqur o‘zlashtirishi, mustaqil fikrlash qobiliyatining rivojlanishi hamda amaliy ko‘nikmalarning shakllanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, musiqa ta‘limi kabi amaliy yo‘nalishlarda ushbu modelning qo‘llanilishi ta‘lim

samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bois, ta'lim jarayonida gibrid yondashuvni keng joriy etish, uni zamonaviy texnologiyalar bilan boyitish hamda metodik jihatdan takomillashtirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Garrison D.R., Vaughan N.D. *Blended Learning in Higher Education*. 2008.
2. Siemens G. *Connectivism*. 2005.
3. UNESCO. *Digital Transformation in Education*. 2020.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'limga oid qarorlari.
5. Xodjayeva N., Nishonova S. *Pedagogika nazariyasi*. 2017.
6. Musurmonova O. *Pedagogik texnologiyalar*. 2018.
7. Abduqodirov A., Pardaev A. *Ta'limda axborot texnologiyalari*. 2019.
8. Begimqulov U. *AKTni ta'limga joriy etish*. 2016.
9. Karimov B. *Pedagogika ilmiy jurnali*, 2021.
10. Raximov A. *Ta'lim va innovatsiya*, 2022.
11. Ismoilov S. *Zamonaviy ta'lim*, 2020.
12. Abdullayev Sh. *Ilmiy tadqiqotlar jurnali*, 2021.
13. Yuldashev J., Usmonov S. *Pedagogik texnologiyalar*. 2014.
14. Tursunov I. *Pedagogik innovatsiyalar*. 2019.
15. *Ta'lim va innovatsiya ilmiy jurnali*, 2023.
16. Tolibjanova I.T. *Gibrid ta'lim sharoitida ta'lim jarayonini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirishning nazariy va metodik asoslari*. 2026.